

Розмір підприємства також впливає на кадровий потенціал. Так для малих, середніх і великих підприємств можуть розрізнятися пріоритетні цілі. Своєю специфікою володіють зовнішні і внутрішні зв'язки і відносини. Для великих підприємств важливе місце займає питання об'єднання персоналу, ієрархії управління, культурної адаптації нових працівників. Має вплив і сфера діяльності на кадровий потенціал. Підприємства, зайняті в різних сферах діяльності володітимуть різними культурами, як за основними цілями, так і за організаційною культурою виявляється в тому, які цінності зможуть сприйняти працівники, наскільки можливий прояв творчого підходу і ініціативності з їх сторони, які і в якій кількості необхідні заходи для навчання, ротатії, підвищення кваліфікації працівників і т.д.

Технологія виробництва є чинником, що знаходиться в тісному взаємозв'язку з організаційною культурою. Так, якщо на підприємстві застосовується сучасна технологія, можна говорити про кадровий потенціал, орієнтовану на сучасні вимоги зовнішнього середовища, виробництво продукції високої якості, задоволення споживачів, створення сприятливих умов для праці робітників, проведення досліджень і розробок, дотримання заходів безпеки і т.п.

Висновки. Наведені чинники зовнішнього і внутрішнього середовища мають сукупний вплив на діяльність і потенціал підприємства. Наявність способів передбачення і часу впливу різних чинників допоможе своєчасно приймати управлінські рішення в сфері адаптації або зміни кадрового потенціалу, або її окремих компонентів. Для встановлення самих чинників впливу, а також ранжування важливості впливу чинників необхідно розробити певну послідовність дій, процедуру встановлення чинників впливу на кадровий потенціал підприємства.

Джерела та література:

1. Мацибора В. І. Економіка сільського господарства / В. І. Мацибора. – К. : Вища школа, 2004. – 211 с.
2. Наумов М. Организационная культура как фактор долгосрочной конкурентоспособности / М. Наумов // Управление компанией. – 2002. – № 7. – С. 66-69.
3. Петров П. Ю. Модель формування соціальної політики / П. Ю. Петров // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – Луганськ : СХУ ім. В. Даля, 2007. – № 7. – С. 139-143.
4. Погорадзе А. А. Культура производства: сущность и факторы развития / А. А. Погорадзе. – Новосибирск : НСО, 2006. – 300 с.
5. Яцишина Л. К. Особливості застосування інструментів маркетингу для підвищення конкурентоспроможності економічної освіти / Л. К. Яцишина, О. І. Лабурцева // Науковий вісник НГУ. – Дніпропетровськ : НГУ, 2005. – № 5. – С. 87-93.

Семіколенова С.В.

УДК 368.07

НЕОБХІДНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Вступ. В умовах ринкових перетворень в економіці України та розвитку підприємництва страховий захист майнових інтересів самостійних, незалежних від держави суб'єктів підприємництва, стає можливим тільки за допомогою страхування. Для ринкової економіки характерний вищий ступінь страхового ризику, пов'язаного з можливістю виникнення не тільки стихійного лиха, а й настанням економічних криз, спадів виробництва, інфляції, політичної нестабільності та інших явищ.

Страхування, відповідно до закону України «Про страхування»[5], є одним із видів цивільно-правових відносин, пов'язаних із захистом майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формується шляхом сплати громадянами та юридичними особами (страхувальниками) страхових внесків.

Постановка завдання. Страхування забезпечує відшкодування збитків, створює механізми для зменшення і запобігання їм. Безумовно, це можливо лише за наявністю чітко відпрацьованої законодавчої бази а також стабільного та постійного державного регулювання страхової діяльності. Отже, метою даної статті є комплексне та взаємопов'язане дослідження питань нормативного та державного регулювання страхової діяльності в Україні.

Результати дослідження. Аналіз свідчить, що об'єктивна необхідність державного регулювання страхової діяльності в Україні на сьогоднішній день зумовлена декількома факторами.

По-перше, конкуренція в цій галузі неефективна у зв'язку з тим, що дрібним страховим компаніям не під силу страхування великих ризиків, що потребують виплат досить значних обсягів відшкодування у разі настання страхових випадків. З цим завданням можуть впоратись тільки страховики з великим капіталом. Про це свідчить те, що в більшості країн світу 10 страхових компаній, що займаються страхуванням відмінним від страхування життя (nonlife), отримують понад 90% страхових премій. Це означає, що страховий ринок за своєю природою тяжіє до олігополістичного, а тому вимагає антимонопольного регулювання.

По-друге, ціла низка страхових послуг за змістом тяжіє до суспільних чи змішаних благ у зв'язку з тим, що суспільна корисність цих послуг значно вища, ніж індивідуальна, і, оскільки споживач згоден сплачувати тільки індивідуальну корисність, страховий ринок недотримував би знаної частки тих видів

страхового захисту, які мають вищу суспільну цінність [1, с.46-47]. Прикладом таких благ у галузі страхування є: страхування депозитів, страхування ядерних ризиків тощо.

По-третє, певні сегменти страхового ринку відносяться до неповних ринків. Наприклад, страхування від землетрусів, виверження вулканів та інших стихійних лих катастрофічного характеру та інших подій, яким властива кумуляція ризиків (страхування кредитних ризиків в умовах високого рівня інфляції тощо), робить не вигідним для приватного страховика взяття до страхування таких ризиків. У зв'язку з цим, незважаючи на перевищення ціни попиту над ціною пропозиції, ринок не пропонує належного обсягу цих послуг.

Зважаючи на вищезазначене, виникає необхідність участі держави у формах запровадження загальнодержавного обов'язкового страхування, поручительства чи сумісної участі держави і юридичних та фізичних осіб у формуванні страхових фондів за тими видами і підвидами страхування, задовольнити попит на які суто ринковим шляхом неможливо [1,с.51].

Участь держави в страховій сфері вимагає необхідності урегулювання негативних екстремальних ефектів, спричинених техногенними аваріями, ядерними інцидентами, створенням унаслідок господарської діяльності ситуацій, що призводять до глобальних змін у довкіллі, тощо. Запровадження обов'язкового страхування відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами та аваріями не об'єктах підвищеної небезпеки, а також відповідальності суб'єктів за перевезення небезпечних вантажів і т. ін.. теж забезпечується державою.

Зрозуміло, що функціонування страхового ринку в межах законодавчого поля вимагає прозорості дій страховика та доступу його до достовірної повної інформації про страхувальника. Тут роль держави теж виявляється незамінною. Окрім того, з законодавчим забезпеченням та державним гарантіями пов'язане входження України в СОТ.

Український економіст Ярослав Шумелда дає визначення державного регулювання страхової діяльності (ДРСД) як «система засобів і методів,здійснюваних на правовій основі з метою визначення рамок і правил функціонування страхового ринку та діяльності страхових компаній на ньому» [7, с. 10-15].

Державне регулювання включає правові, адміністративні та економічні методи впливу, які у свою чергу мають власну будову, про що свідчить рис.1.

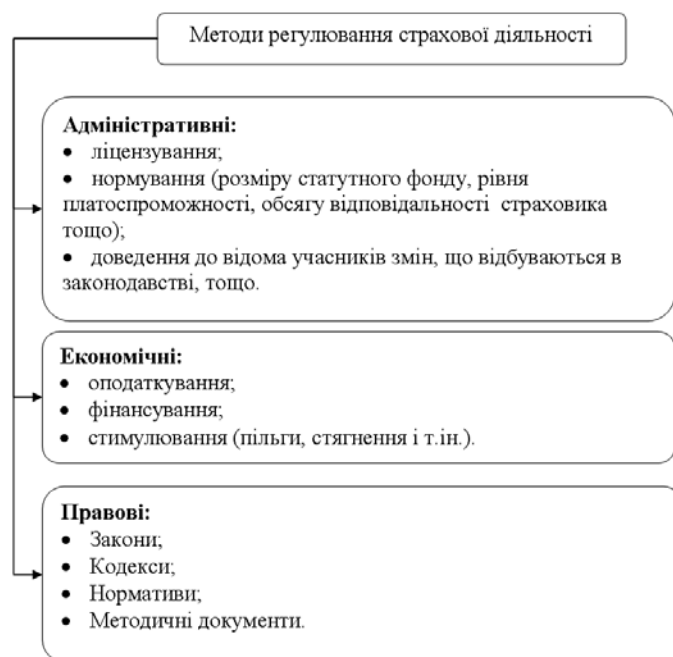

Рис. 1. Структура методів регулювання страхової діяльності

*Складено автором за даними [2,с.64].

Правове регулювання страхової діяльності здійснюється на основі норм, визначених Конституцією України, Господарським кодексом України, Цивільним кодексом України, законами України «Про господарські товариства», «Про страхування», «Про фінансові послуг та державне регулювання ринку фінансових послуг».

Окрім Закону «Про страхування», який регламентує загальні основи здійснення страхової діяльності, в Україні набрали чинності закони, що регламентують страхування окремих галузей, видів чи підвидів страхування. Це, зокрема, закони України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової діяльності власників наземних транспортних засобів», «Про цивільну відповідальність про ядерну шкоду та її фінансове забезпечення», «Про обов'язкове страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання, яке може бути заподіяне пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру» та ін.,[6] а також закони, що регламентують інші види діяльності,але спеціальні норми зі страхування містяться в них: закони України

«Про іпотеку», «Про нотаріат», «Про туризм», «Про заставу», «Про об'єкти підвищеної небезпеки» та ін. Страхова діяльність регламентується також міжнародними угодами, підписаними та ратифікованими Україною; указами та розпорядженнями Президента України, постановами Верховної Ради України, декретами, постановами та розпорядженням уряду України; нормативним актами органу, уповноваженого здійснювати нагляд за страховою діяльністю [2, с. 93-95].

Правове регулювання, як і будь-яке інше, не можна здійснювати без адміністрування [4, с. 472]. Воно (правове регулювання) спрямоване на встановлення «правил гри» на страховому ринку для забезпечення певного порядку відносин суб'єктів – учасників цього ринку, які б відповідали світовим стандартам щодо надання страхових послуг (або на початкових етапах його становлення та розвитку наближались до них).

Правове регулювання страхової діяльності здійснюється всіма трьома гілками влади: законодавчою, виконавчою та судовою. Центральним органом виконавчої влади, що здійснює правове регулювання страхової діяльності, є кабінет Міністрів України [3, с.133]. Наглядом органом є Міністерство фінансів України в особі Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг. Валютне регулювання здійснює НБУ; податкове – Державна податкова адміністрація України; антимонопольне – Антимонопольний комітет; управління частками державного майна – Фонд державного майна; проведення єдиної та ефективної державної політики у сфері надання фінансових послуг – Держфінпослуг. Розгляд та вирішення спірних питань у галузі страхової діяльності покладено на Господарський суд [4, с. 473].

Окрім того є коло проблем, вирішення яких покладається на інститути, створені самими учасниками страхового ринку для регулювання відносин між самим страховиками, між учасниками страхового ринку і державою, а також між національним та міжнародними інститутами (організаціями) страхової сфери. Вирішення цих завдань покладається на Лігу страхових організацій України та інші об'єднання страховиків.

Ліга страхових організацій України (ЛСОУ) – це неприбуткове об'єднання учасників страхового ринку, засноване у 1992 році, з метою захисту інтересів своїх членів та інших учасників ринку страхових послуг. ЛСОУ нараховує 109 організацій.

У сфері формування державної політики щодо функціонування та розвитку страхового ринку ЛСОУ співпрацює з Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України, іншими органами державної влади, громадськими організаціями – партнерами ЛСОУ та засобами масової інформації [2, с. 67-69].

Взаємовідносини страховика та держави регламентуються ст.41 Закону України «Про страхування», в якій зазначається: «Страховик не відповідає за зобов'язання держави, а держава – за зобов'язання страховика. Не припускається, за винятком обов'язкових видів страхування, страхування життя, майна фізичних осіб, перестрахування, страхування експортно-імпорتنних поставок під гарантію держави та діяльності страхових посередників, будь-яке централізоване регулювання (уніфікація, обмеження, обов'язковість тощо) розмірів страхових платежів (тарифів) і страхових сум (страхового відшкодування), умов укладання страхових договорів, взаємовідносин страховика та страхувальника, якщо вони суперечать законодавству України» [5].

Разом з тим у ст.42 цього Закону зазначається, що держава гарантує дотримання і захист майнових та інших прав і законних інтересів страховиків, умов вільної конкуренції у здійсненні страхової діяльності. Втручання в діяльність страховиків з боку державних та інших органів забороняється, якщо воно не пов'язане з повноваженням органів, які здійснюють державний нагляд та контроль за діяльністю страховиків.

Висновки. Таким чином, підсумовуючи викладене, слід зауважити, що держава повинна залишатися повноважним суб'єктом страхового ринку, але вона не повинна перебирати на себе ті функції, які може виконати ринок.

По-перше, держава мусить взяти на себе відповідальність за страховий захист від тих ризиків, які не хоче брати до страхування приватний страховий бізнес. Не всі суспільно значущі страхові захисні функції має виконувати держава, вона може делегувати їх виконання приватному сектору на таких умовах, які були б прийнятними для нього.

По-друге, і законодавча, і виконавча влада мусять враховувати той факт, що страховій діяльності не властивий вільний міновий оборот, що ця галузь економіки не запрограмована на високу прибутковість, її покликання полягає в запровадженні такої системи використання невідшкодованих страховиком страхових премій, щоб страхові компанії України стали здатними здійснювати страховий захист таких ризиків, які наразі під силу тільки державі. Це вивільнило б значну частину коштів державного бюджету для вирішення інших нагальних завдань.

По-третє, головним завданням держави є забезпечення такого законодавчого поля, якого ті суб'єкти, які хочуть і можуть подбати про себе у випадку скрути, мусять здійснювати страхування за свої кошти, а ті кому це не під силу, - за рахунок спільних зусиль.

Джерела та література:

1. Базилевич В. Д. Страховий ринок України / В. Д. Базилевич. – К. : Знання, 2008. – 417 с.
2. Базилевич В. Д. Страхова справа / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – К. : Знання, 2003. – 215 с.
3. Василик О. Фінансова система України : становлення і шляхи розвитку / О. Василик // Економіка України та шляхи її подальшого реформування. – К., 2000. – С. 131-134.

4. Жабинець О. Державна страхова політика в Україні та основні напрямки її вдосконалення / О. Жабинець // Вісник Львівського нац. ун-ту ім. І. Франка. Серія економічна. – Львів, 2004. – Вип. 33. – С. 470-474.
5. Закон України "Про страхування" / Верховна Рада України. – К. : Парламент. вид-во, 2008. – 37 с.
6. Соболев Р. Г. Правове регулювання страхової діяльності в Україні : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DeBu/2008-2/doc/2/09.pdf>
7. Шумелда Я. П. Страхування : навч. посіб. / Я. П. Шумелда. – К. : Бізон, 2007. – 384 с.

Сергієнко Л.К.

УДК 336.14(477)

РЕГІОНАЛЬНІ ТРЕНДИ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

І. Вступ. Бюджетна політика у сучасних умовах спрямована на подолання наслідків фінансово-економічної кризи, перехід до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки, підвищення рівня зайнятості населення, збільшення розміру заробітної плати, сприяння ціновій та валютно-курсовій стабільності. Проект державного бюджету повинен формуватися на реалістичних показниках економічного і соціального розвитку країни, сприяти створенню умов для розвитку виробництва, стимулювання економічної й соціальної розбудови держави; реалізації виваженої боргової політики; надання послуг для задоволення суспільних потреб, виходячи з принципу забезпечення їх надання з урахуванням реальних державних ресурсів; поступового підвищення соціальних стандартів; проведення реформування міжбюджетних відносин з метою забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку територій.

Однією з основних цілей бюджетної політики є формування ефективної бюджетної системи, спрямованої на стимулювання економічного зростання, зміцнення фінансової основи, забезпечення самостійності органів місцевого самоврядування та зменшення рівня диференціації розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Саме в зазначеному напрямку слід розвивати міжбюджетні відносини.

Система регулювання міжбюджетних відносин відіграє важливу роль в ефективному функціонуванні ринкової економіки та є дієвим інструментом забезпечення розвитку адміністративно-територіальних одиниць. На даному етапі економічного розвитку необхідно розробити систему регулювання, міжбюджетних відносин з урахуванням динаміки економічних процесів. [4]

Серед вагомих наукових досліджень з питань формування місцевих бюджетів та регулювання системи міжбюджетних відносин присвячено багато робіт видатних вітчизняних науковців: І.Луїної, В.Зайчикової, І. Чугунова, О.Данілова, А.Поддєрьогіна, Г.П'ятченка, В.Федосова, С.Юрія та інших.

II. Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування основних напрямів регіональної бюджетної політики в контексті євро інтеграційних процесів, напрямків розвитку системи регулювання між бюджетних відносин в процесі формування місцевих бюджетів, аналіз пріоритетних трендів соціально-економічного розвитку Одеського регіону на період до 2020 року.

У зв'язку з фінансово-кризовими процесами сьогодні бюджетна система в усьому світі стоїть на порозі великих змін. Криза посилює навантаження на державний та місцеві бюджети. Це призводить до виникнення багатьох проблем в усіх галузях господарської діяльності. Причому в умовах фінансово-економічної кризи неминуче постає питання про підвищення ролі держави, необхідність її втручання в регулювання ринку, підвищення ефективності бюджетного регулювання. Саме тому сьогодні так багато уваги приділяється бюджетній політиці, зокрема, удосконаленню системи регулювання міжбюджетних відносин.

Прагнення до побудови в Україні ефективної системи взаємовідносин між органами різних рівнів у бюджетній сфері і бажання уникнути економічно необґрунтованих рішень спонукає до вивчення як позитивного, так і негативного світового досвіду в організації міжбюджетних відносин.

Бюджетна система повинна бути зорієнтована на розв'язання завдань будівництва системи, яка відповідала б таким основним вимогам, як соціальна справедливість, економічна ефективність, політична стабільність. У різних країнах існують різноманітні умови (адміністративні, соціальні, національні, культурні, історичні тощо), які впливають на побудову взаємовідносин різних рівнів влади у бюджетній сфері. Залежно від цих умов кожна країна по-своєму вирішує питання побудови міжбюджетних відносин.

III. Результати. Огляд міжбюджетних відносин у зарубіжних країнах та формування доходної бази місцевих бюджетів включає в себе характеристику адміністративно-територіального устрою держави, короткий огляд податкової системи і, насамперед, систему взаємодії центральних і місцевих органів влади, порядок надання бюджетних трансфертів місцевим.

Наприклад, Сполучені Штати Америки являють собою федеративну республіку, що складається з 50 штатів. Конституція США, прийнята в 1789 р., визначає повноваження федерального уряду та повноваження штатів у цілому. Федеральні органи влади не втручаються у питання податкової політики штатів, за незначним винятком, останні мають повну свободу в цій сфері. Основними доходними джерелами федерального бюджету є податок на доходи фізичних осіб (48,2 % усіх доходів федерального бюджету), внески на соціальне страхування та в пенсійні фонди (33,8 %), податок на доходи корпорацій (9,6 %) і акцизи (3,8 %). Ні конституція США, ні будь-який із федеральних законів не встановлюють обмежень на податки, які влади штату в межах своїх повноважень вважають за потрібне вводити на визначені види